

Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського НАН України
Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка
Центральна наукова бібліотека Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
Центр краєзнавства Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

СЛОБОЖАНСЬКИЙ СВІТ

Серія заснована в 2011 році

С. А. ТАРАНУШЕНКО

НАУКОВА СПАДЩИНА

ХАРКІВСЬКИЙ ПЕРІОД. ДОСЛІДЖЕННЯ 1918—1932 рр.

*Монографічні видання
Статті
Рецензії
Додатки
Таранушенкознавчі студії
Ілюстрації
Довідкові матеріали*

Видавець Савчук О. О.
Харків • 2011

УДК 7.072.2(477)
ББК 85(4УКР)
Т19

Серія «СЛОБОЖАНСЬКИЙ СВІТ». Випуск 1

*Затверджено Вченою радою Центру краєзнавства
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 2 від 14.02.2011 р.)*

*Упорядники висловлюють щире подяку Національному центру народної культури
«Музей Івана Гончара» і особисто його директору П. І. Гончару, зав. відділом графіки
Національного художнього музею України Д. Нікітіну, а також
Б. І. Ткаченку, М. М. Біляшівському, В. Г. Яськову, Т. Б. Бахмет,
за безкорисливе сприяння створенню цієї книги*

Таранушенко С. А.

Т19 **Наукова спадщина. Харківський період. Дослідження 1918–1932 рр. : монографічні видання, статті, рецензії, додатки, таранушенкознавчі студії, ілюстрації, довідкові матеріали / упоряд. О. О. Савчук, М. М. Краси́ков, С. І. Білокінь ; передм. С. І. Білоконя ; підготовка тексту та прим. О. О. Савчука, М. М. Краси́кова ; авт. післямови та наук. ред. М. М. Краси́ков. — Харків : Видавець Савчук О. О., 2011. — 692 с., 702 іл. — (Серія «Слобожанський світ». Випуск 1).**

ISBN 978-966-2562-02-6

Пропонована збірка класика українського мистецтвознавства С. А. Таранушенка (1889–1976 рр.) містить бібліографічні раритети, що жодного разу не перевидавалися, низку архівних матеріалів, а також праць сучасних дослідників, спеціально написаних для цієї книги. Частина фотоматеріалів друкується вперше, інші ілюстрації у своїй більшості не републікувалися. Видання розраховане на істориків архітектури, мистецтвознавців, краєзнавців, а також усіх, кого цікавить історія української культури.

Видання підготовлено до 35-річчя від дня смерті С. А. Таранушенка.

УДК 7.072.2(477)
ББК 85(4УКР)

ISBN 978-966-2562-03-3 (серія)
ISBN 978-966-2562-02-6

© Видавець Савчук О. О., 2011
© Савчук О. О., Краси́ков М. М.,
Білокінь С. І., упорядкування, 2011
© Білокінь С. І., передмова, 2011
© Савчук О. О., примітки, 2011
© Краси́ков М. М., післямова, 2011

ЗМІСТ

<i>Сергій Білокінь. ВЕЛЕТЕНЬ МИСТЕЦТВОЗНАВСТВА</i>	7
--	---

МОНОГРАФІЧНІ ВИДАННЯ

Хата по Єлисаветинському пр. під ч. 35 в Харкові	21
Старі хати Харькова	49
Покровський собор у Харкові.....	63
Додаток до «Покровського собору»	90
Мистецтво Слобожанщини XVII–XVIII вв.	93
Лизогубівська кам'яниця у м. Седневі. <i>Провідник</i>	101
Додаток. Анкетний листок для складання реєстраційних описів пам'яток старовинного дерев'яного будівництва (світського)	121

СТАТТІ

ІСТОРІЯ АРХІТЕКТУРИ

Предварительный отчет о командировке в Зарзму, Чуле и Сапару	124
Архітектурне обличчя слобожанського містечка й села.....	126

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Українські кустарні мистецькі вироби	128
Розвідка про українські килими.....	131
Учитель і мистецтво	134
«Полуботчищина» сорочка.....	136
Українські писанки, як пам'ятки народнього малярства (До постановки питання).....	139

МУЗЕЙНА СПРАВА

Каталог першої виставки української старовини (розділи I — шиття, II — тканини)	144
Первая выставка украинской старины въ Лебединѣ	150
Українська кустарна виставка.....	152
Начерк історії Харківського музею українського мистецтва.....	153
Музей українського мистецтва (3 нагоди відчитної за 1923 рік виставки).....	155
Музей українського мистецтва (Короткий огляд роботи за 1924 рік)	155
Звітна за 1924 рік виставка музею українського мистецтва.....	159
Короткий огляд роботи музею українського мистецтва за 1925 рік.....	161
Слово на засіданні Комісії для з'ясування моментів розходження Головополітосвіти й Головнауки в поглядах на організацію Музейної мережі та Музейної політики в УС.РР. 25 травня 1926 р.	163
Звіт за досліді в галузі українського мистецтва (рр. 1928—1929).....	164

ШЕВЧЕНКОЗНАВСТВО

До питання про Лермонтовські мотиви в «Кобзарі» Шевченка.....	167
До питання про ранні акварельні портрети роботи Т. Шевченка.....	175

КНИГОЗНАВСТВО

Рідкий стародрук.....	178
Українська книжкова графіка	182
Нахабний плагіят	189

ПЕРСОНАЛІЇ

Згадка про Нарбута	190
Василь Кричевський.....	191
Творчість Мартиновича в світлі доби	199
Передмова [до монографії Д. Чукина «Василь Касіян»]	201

РЕЦЕНЗІЇ**ІСТОРІЯ АРХІТЕКТУРИ**

Михайло Рудинський. Архитектурне обличчя Полтави. Рисунки Федора Рожанковського. Полтава. 1919. Накладом газети «Рідне Слово». Стор. 35, рисунків у тексті 17. Ц. 100 гривень.....	204
Додаток. М. Я. Рудинський як мистецтвознавець	207
Архитект А. Лушпинський. Дерев'яні церкви Галичини XVI—XVIII вв. Збірки Національного Музею. Львів, 1920 р. (Ціна не означена).....	209
В. Січинський. Архитектура старокнязівської доби (X—XIII ст.). Прага 1926. Стор. 50, ілюстрацій 78.....	212

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Нові матеріали до історії української мініатюри. Збірки Національного Музею у Львові. Прикраси рукописів Галицької України XVI в. Жовква, 1922 р.	214
Инж. Г. Берштейн. Керамика. Методкомом Наркомпроса допущено в качестве учебника в профшколах и школах фабрично-заводского типа. ГИУ. 1925. Ст. 110, 38 рис. в тексте. Ц. 55 к. т. 5000.	218
К. Кржемінський. Стінні розписи на Уманщині. Мотиви орнаменту. Видання Кам'янецької Художньо-Промислової Професійної Школи, Кам'янець-Подільський, 1927 р.	219
П. Попов. Матеріали до словника українських граверів. Додаток І. К., 1927, ст. 5—34, 8 ілюстрацій в тексті, 2 заставки+ 2 кінцівки. Його ж. Ксилографічні дошки Лаврського Музею. В. І. Українські старовинні гравюри типу «народних картинок». К., 1927. Його ж. Панегірик Крщоновича Лазарю Барановичу. К., 1927.	220

МУЗЕЙНА СПРАВА

Музей Мистецтва Української Академії Наук. Виставка Тканини. Каталог. Стор. 40, 4 цинкограф. таблиці. Київ. 1927 р. Наклад 300. Ціна 25 коп.	224
Управління Науковими Установами У.С.Р.Р. Український музей. Збірник. Київ — 1927, ст. VIII, 1—270.	224

ЕТНОЛОГІЯ

Проф. Хведір Вовк. Студії з української етнографії та антропології. Прага 1927 (?). 354 стор., XIX табл.	226
---	-----

ШЕВЧЕНКОЗНАВСТВО

А. Скворцов. Жизнь художника Тараса Шевченко. Москва. Из-во АХР. 1929, ст. 112, 14 цинкографських репродукцій на вкладних аркушах. Тираж 3000. Ціна 70 коп.	228
---	-----

ДОДАТКИ

В. СІЧИНСЬКИЙ. Рецензія на: Памятки українського мистецтва. Будівництво. Таранушенко С. Хата по Єлисаветинському пр. під ч. 35 в Харькові. Обміри та рисунки В. Троценка. Видання комісії по вивченню деревл. будівництва Всеукраїнського Комітету охорони пам'яток мистецтва і старовини. Харьків, 1921. Стор. 60 + XII таблиць з рисунками	230
---	-----

Д. ЩЕРБАКІВСЬКИЙ.*Рецензія на:***Пам'ятки українського мистецтва. Будівництво.****Таранушенко С. Хата по Єлисаветинському пр. під ч. 35 в Харкові.***Обміри та рисунки В. Троценка. Видання Комісії по вивченню українськ. деревл. будівництва Всеукраїнського Комітету охорони пам'яток мистецтва і старовини. — Харків, 1921. IV + 60 стор. з 37 рисунками в тексті + 12 таблиць. Матеріяли до історії українського мистецтва.***І. Будівництво. Таранушенко С. Старі хати Харкова.***Харків, 1922. II + 16 стор. + 27 табл. з 50 малюнками..... 232***Д. ЩЕРБАКІВСЬКИЙ.***Рецензія на:***Таранушенко С. Пам'ятки мистецтва старої Слобожанщини.***Харків (без зазначення року, стор. 2 + CXIV)..... 234***Д. АНДРІЄВСЬКИЙ.***Рецензія на:***Матеріяли до історії українського мистецтва. І. Будівництво:****С. Таранушенко. Старі хати Харкова.***Харків, 1922. Ст. 16 + 50 табл. ілюстрацій. В. 8⁰ 235***В. СІЧИНСЬКИЙ.***Рецензія на:***С. Таранушенко. Покровський собор у Харкові.***Обміри І. Тенне. Пам'ятки українського мистецтва. II. Будівництво.**Харків, 1923, ст. 16 (32 стовбці), XXII табл. ілюстрацій, вел. 4⁰ 235***М. МАРКОВСЬКИЙ.***Рецензія на:***С. Таранушенко. «До питання про Лермонтовські мотиви****в «Кобзарі» Шевченка». Науковий збірник Харківської науково-дослідчої катедри історії України, I, 1924 р., стор. 143–154..... 236****Д. ЧУКИН.***Рецензія на:***Стефан Таранушенко. Мистецтво Слобожанщини XVII–XVIII в. в.***Харків, 1928 р. Видання Музею Українського Мистецтва. Відбиток зі збірника**«Мистецтвознавство» Харківської Секції Науково-Дослідчої Катедри**Мистецтвознавства. Стор. 9, XXXVI табл. Ціна 2 карб. 237***Н. КОЦЮБІНСЬКА.***Рецензія на:***Мистецтво Слобожанщини XVII–XVIII в. в.****Стефан Таранушенко. Окр. відб. з збірника «Мистецтвознавство» I.***Харків, 1928—1929 з окремою обгорткою..... 237***М. ГОЛУБЕЦЬ.***Рецензія на: С. Таранушенко: Лизогубівська кам'яниця у м. Седневі.**(Провідник). Видавництво «Рух», Харків, 1932. Ст. 52. 16⁰. 238***ТАРАНУШЕНКОЗНАВЧІ СТУДІЇ****Тамара Косміна. ВЧЕНИЙ-НОВАТОР, ПАТРІАРХ****УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВОЗНАВСТВА..... 242****Валентина Сушко. «...СТАВИВ ІНТЕРЕСИ НАУКИ ВИЩЕ ЗА ОСОБИСТІ...» 255****Веніамін Цибка. ДОСЛІДЖЕННЯ РОДОВОДУ С. А. ТАРАНУШЕНКА****ЗА ДОКУМЕНТАМИ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ..... 260****Василь Пуцко. УКРАЇНСЬКЕ ЦЕРКОВНЕ МИСТЕЦТВО У****НАУКОВІЙ СПАДЩИНІ СТЕФАНА ТАРАНУШЕНКА 265****Інна Чернікова. СТЕФАН АНДРІЙОВИЧ ТАРАНУШЕНКО —****ВИДАТНИЙ ПАМ'ЯТКООХОРОНЕЦЬ СЛОБОЖАНЩИНИ..... 269**

<u>Михайло Красиков.</u> ВИКЛИК ТАРАНУШЕНКА (<i>Післямова</i>).....	282
--	-----

ІЛЮСТРАЦІЇ

МОНОГРАФІЧНІ ВИДАННЯ

Хата по Єлисаветинському пр. під ч. 35 в Харькові	289
Пам'ятки мистецтва старої Слобожанщини	309
Старі хати Харькова	419
Покровський собор у Харькові.....	447
Мистецтво Слобожанщини XVII—XVIII вв.	473
Українське малярство. Проспект	511
Лизогубівська кам'яниця у м. Седневі. <i>Провідник</i>	517

СТАТТІ

Розвідка про українські килими.....	526
«Полуботчишина» сорочка.....	528
Українські писанки, як пам'ятки народного малярства (До постановки питання).....	532
Українська книжкова графіка	533
Василь Кричевський.....	539

ДО БІОГРАФІЇ С. А. ТАРАНУШЕНКА	540
---	-----

<u>ПРИМІТКИ</u>	569
------------------------------	-----

ПЕРЕЛІК ІЛЮСТРАЦІЙ

ТЕКСТОВА ЧАСТИНА

МОНОГРАФІЧНІ ВИДАННЯ	631
-----------------------------------	-----

СТАТТІ	632
---------------------	-----

ТАРАНУШЕНКОЗНАВЧІ СТУДІЇ	632
---------------------------------------	-----

ІЛЮСТРАЦІЇ

МОНОГРАФІЧНІ ВИДАННЯ

Хата по Єлисаветинському пр. під ч. 35 в Харькові	632
Пам'ятки мистецтва старої Слобожанщини	634
Старі хати Харькова	639
Покровський собор у Харькові.....	640
Мистецтво Слобожанщини XVII—XVIII вв.	641
Українське малярство. Проспект	643
Лизогубівська кам'яниця у м. Седневі. <i>Провідник</i>	643

СТАТТІ

Розвідка про українські килими.....	643
«Полуботчишина» сорочка.....	643
Українські писанки, як пам'ятки народного малярства (До постановки питання).....	644
Українська книжкова графіка	644
Василь Кричевський.....	644

ДО БІОГРАФІЇ С. А. ТАРАНУШЕНКА	645
---	-----

ПРИМІТКИ	651
-----------------------	-----

ПОКАЖЧИКИ¹⁾

Іменний покажчик	652
Географічний покажчик.....	662
Предметний покажчик	671

1) Покажчики розроблено до *всього* видання, окрім переліку ілюстрацій та приміток.